

dis 2003a79b9

**Bijdrage MIVD/AAR/Team Afghanistan
CVIN 16 oktober 2003****AFGHANISTAN****Samenvatting**

De veiligheidssituatie in Afghanistan blijft onzeker en gespannen. De dreiging van terrorisme is onverminderd hoog, ook na de overname van ISAF door NATO troepen.

De dreiging in Afghanistan gericht tegen de internationale troepenmacht (ISAF en OEF), de Afghaanse overgangsregering en de aanwezige internationale organisaties (VN, ICRC) en NGO's wordt echter niet alleen veroorzaakt door terroristische organisaties of oppositionele groeperingen met terroristische kenmerken, maar ook door de interne machtsstrijd tussen verschillende krijgsheren verbonden met de Afghaanse overgangsregering. Door hun specifiek Afghaanse karakter moeten organisaties als de Hezb-e Islami Gulbuddin (HiG) en de Taliban onderscheiden worden van de transnationaal opererende terroristische groepering al-Qai'da.

De uitbreiding van het ISAF mandaat zal andere dreigingfactoren met zich meebrengen. Bij eventuele inzet van het PRT Konduz ten behoeve van het DDR-proces en de drugsbestrijding wordt direct in de militaire en financiële machtsbasis van de (Tadzjiekse) krijgsheren ingegrepen. Daarbij moet rekening worden gehouden met (gewapend) verzet.

Opposing Militant Forces (OMF)

De belangrijkste destabiliserende factor in Afghanistan zijn de OMF, bestaande uit strijders van de HiG, Taliban en al-Qai'da. Het gebruik van de term OMF als "daderprofiel" verdient toelichting. Sinds de val van de Taliban, eind 2001, zijn de verschillende aanslagen slechts sporadisch teruggevoerd op een enkele groepering. In het merendeel van de gevallen worden deze incidenten (of aanslagen) toegedicht aan de OMF, waarbij incidenteel een waarschijnlijkheid wordt uitgesproken richting een van de groeperingen.

Binnen de OMF neemt al-Qai'da een bijzondere positie in. In principe zou al-Qai'da niet binnen de term OMF opgenomen moeten worden. Daar waar HiG en Taliban duidelijk overeenkomstige doelen nastreven (Afghanistan bevrijden van westerse invloed), is al-Qai'da een transnationaal opererend internationaal netwerk van terroristen dat in Afghanistan vaste grond onder de voeten had maar sinds de val van de Taliban haar kopstukken voortvluchtig weet, waarschijnlijk in de regio in en rond Afghanistan. Er is echter sprake van een aanhoudende stroom van geruchten aangaande verschillende vormen van samenwerking en coördinatie tussen de drie groeperingen. Gemeld is onder meer dat al-Qai'da vanuit Pakistan operaties van HiG en Taliban zou faciliteren en financieren. Bevestiging van deze geruchten is tot dusverre niet mogelijk geweest.

Ondanks aanhoudende inspanningen in het kader van Operation Enduring Freedom (OEF) deze OMF te bestrijden, blijven deze, met name in het oosten, zuidoosten en zuiden van Afghanistan, actief. Deze strijd, die in deze gebieden veelal het karakter heeft van een guerrilla-oorlog, heeft in de loop van 2003 een opleving doorgemaakt. Dat de OMF deze strijd in die mate kunnen blijven doorzetten, is vooral mogelijk door het gebrek aan tegenstand in het grensgebied van Pakistan. Zeer waarschijnlijk zijn regionale overheden en delen van het militaire en veiligheidsapparaat van Pakistan betrokken bij steunverlening. De recente activiteiten van het Pakistaanse leger in deze grensgebieden hebben nog geen permanent karakter, waardoor de effectiviteit van de OMF slechts ten dele zal worden aangetast.

Interne machtsstrijd

Binnen Afghanistan zijn er verschillende brandhaarden te onderkennen die niet in verband te brengen zijn met de OMF. Het meest sprekende voorbeeld is de strijd tussen twee sterke regionale krijgsheren in het noorden van het land, de Oezbeek Dostum en de Tadzjiek Atta. Deze strijd kan niet los gezien worden van de landelijke politiek. Beide krijgsheren zijn direct of indirect betrokken¹ bij de politieke strijd in Kabul. Ondanks het feit dat deze strijd zich niet richt tegen de westerse presentie, heeft het de activiteiten van met name NGO's wel degelijk beperkt en in sommige gevallen tot stilstand gebracht. Buiten de algemeen destabiliserende werking van deze strijd voor de Afghaanse overgangsregering is het risico dat deze strijd oplevert voor de troepen betrokken bij het huidige ISAF mandaat slechts marginaal.

Daar waar lokale krijgsheren om de macht in de provincies blijven strijden, wordt deze strijd in Kabul gepersonificeerd in de strijd tussen president Karzai en zijn eerste plaatsvervanger Fahim. Ondanks het feit dat deze machtsstrijd nog niet geleid heeft tot een openlijk geweld, is niet uit te sluiten dat sommige aanslagen en incidenten hierop terug te voeren zijn. Ondanks berichten van de Afghaanse veiligheidsdienst NDS waarin deze aanslagen -in lijn met verschillende ISAF rapportages- worden toegedicht aan de OMF, blijven (harde) bewijzen achterwege. Betrokkenheid van de huidige Afghaanse machtsstructuren rond Fahim Khan bij deze aanslagen kunnen dan ook niet worden uitgesloten.

Dreigingwaarschuwingen en aanslagen in relatie tot ISAF en Kabul

Sinds de val van de Taliban eind 2001 is er sprake van een voortdurende stroom van dreigingwaarschuwingen.

Het aantal dreigingwaarschuwingen is door de tijd toegenomen en kent vaak rond bepaalde gebeurtenissen (bijv. feestdagen en ISAF commando-overdracht) en ook na aanslagen een stijging.

Sinds de start van ISAF hebben er verschillende aanslagen plaatsgevonden. Deze waren zowel gericht tegen de Afghaanse overgangsregering als ook tegen ISAF. De meest sprekende voorbeelden van aanslagen op de Afghaanse overgangsregering zijn de aanslagen op twee regeringsfunctionarissen (minister van luchtvaart en toerisme in februari 2002, en vice-president Qadir juli 2002), de zware bomaanslag in het centrum van Kabul begin september 2002 en de aanslag op Karzai en Shirzai in Kandahar van september 2002. De aanslagen tegen ISAF, of aanslagen waarvan in ieder geval wordt aangenomen dat deze ISAF als doel hadden, waren hoofdzakelijk raketbeschietingen en de toepassing van verschillende vormen van (RC)IED's (*Remotely Controlled Improvised Explosive Devices*). De grote uitzondering op dit patroon was de (zelfmoord)aanslag op de Duitse ISAF-bus op 7 juni 2003.

Het is opvallend dat slechts weinig van de enorme hoeveelheid dreigingmeldingen zich daadwerkelijk heeft gematerialiseerd. De intensieve *force protection* maatregelen zouden hieraan bijgedragen kunnen hebben. Anderzijds mag worden aangenomen dat veel dreigingwaarschuwingen niet gebaseerd zijn (geweest) op feiten. Bewuste desinformatie speelt in een aantal gevallen zeker een belangrijke rol bij het doorzetten van deze waarschuwingen. Een van de redenen die al in een vroeg stadium van de ontplooiing van ISAF hiervoor werd gegeven, was het streven van de NDS om haar bestaansrecht (met deze meldingen) te onderstrepen. Daarnaast hebben bestaande machtsstructuren binnen de Afghaanse overheid op deze wijze mogelijk willen bewerkstelligen dat de internationale troepenmacht de ogen op de OMF gericht blijft houden. Desondanks blijft de beoordeling dat

de OMF de meest bedreigende en destabiliserende factor vormen overeind staan en blijft het normbeeld met betrekking tot de terrorisme-dreiging onverminderd van kracht.

De dreiging tegen ISAF gaat niet uit van grootschalige aanvallen.

Andere acties zoals zelfmoordaanslagen, het ontvoeren van militairen, sluipschuttersvuur, en het binnenrijden van ISAF-compounds met voertuigen voorzien van explosieven kunnen echter niet worden uitgesloten

Toekomstige factoren van invloed op de dreiging bij uitbreiding van het ISAF-mandaat
Bij de mandaatuitbreiding van ISAF naar de buitengebieden zal de dreiging ten aanzien van ISAF veranderen. Relevante factoren hierin zijn, buiten de reeds beschreven activiteiten van de OMF, de ontwikkelingen in de strijd tussen de verschillende krijgsheren en ondercommandanten in de verschillende regio's, de start van het DDR (ontwapenings/demobilisatie)programma, de beoogde uitbreiding van het gezag van de centrale regering en acties in het kader van de anti-drugscampagne. Door de mandaatuitbreiding van ISAF via het PRT-concept zal ISAF meer geconfronteerd worden met het spanningsveld tussen verschillende regionale krijgsheren en commandanten. Zeker in de noordelijke gebieden wordt de veiligheidssituatie grotendeels door dit spanningsveld beheerst, in tegenstelling tot het oosten zuidoosten en zuiden van het land waar de OMF daarin een overheersende rol spelen.

De recente gevechten tussen de beide noordelijke krijgsheren Dostum en Atta lieten wederom zien dat in zeer korte tijd zich verschillende brandhaarden in de noordelijke provincies kunnen ontwikkelen. De afgelopen twee jaar hebben in Balkh, Samangan en Jowzjan herhaaldelijk gewapende conflicten plaatsgevonden tussen ondercommandanten van Atta en Dostum. De recente gevechten in de noordelijke provincies zijn in omvang echter de ernstigste in maanden en hebben het potentieel zich uit te breiden naar de grootste stad van Noord-Afghanistan, Mazar-e Sharif (1,5 miljoen inwoners) en naburige provincies. In ieder geval worden door Atta manschappen en materieel in de naburige provincie Samangan en Sar-e Pol gemobiliseerd en zou hij worden gesteund vanuit het 6^e korps Konduz van generaal Daud. De strijd in Balkh en Samangan kan naar aangrenzende provincies met zowel Tadzjiekse en Oezbeekse bevolkingsgroepen escaleren. Dat geldt voor de provincies Kunduz en Takhar. De commandant van het 6^e Korps in Konduz, generaal Daud, steunt generaal Atta Mohammad actief met wapens. Bovendien is Daud erop gebrand om commandanten van Dostum in de provincies Konduz en Takhar uit te schakelen.

De Afghaanse regering lijkt naar een politieke oplossing van het conflict te zoeken en heeft daartoe een commissie naar Mazar-e Sharif gestuurd. Eerdere bemiddelingspogingen door de VN en de regering in Kabul in het verleden brachten soms tijdelijke, maar geen lanodurige oplossingen.

De wapenstilstand van donderdag 9 oktober jl. staat slechts een paar dagen na ondertekening onder druk. De troepen van Dostum lijken zich niet aan het gesloten verdrag te houden, maar proberen juist hun invloed in omstreken gebieden uit te breiden.

De etnisch Tadzjiekse generaal bereidt zich zodoende voor op een nieuwe gevechtsronde onder andere rond de belangrijkste stad in het noorden van Afghanistan, Mazar-e Sharif. Het diepe wantrouwen tussen beide generaals staat een structurele oplossing van de problemen in de weg.

Buiten deze militaire strijd zijn andere factoren op korte termijn mogelijk ook van invloed op de dreiging. Zo zal het mogelijk onder Duits commando uit te brengen PRT te Konduz te maken krijgen met de eerste opzet van het DDR-programma, dat eind oktober 2003 moet plaatsvinden. Binnen het 6de legerkorps van Daud zullen 1.000 man ontwapend en gedemobiliseerd moeten worden, waarbij de te hanteren criteria nog steeds niet bekend zijn en mogelijk worden overgelaten aan Daud. Daarnaast beslaat het verantwoordelijkheidsgebied van PRT Konduz ook een van de belangrijkste opium verbouwende provincies van Afghanistan, Badakshan. De opiumhandel in deze provincie is grotendeels in handen van de Tadzjiken en zou voor een belangrijk deel de kas van de Jamiat-e Islami van Rabbani vullen. Een eventuele actieve rol van het PRT in de drugsbestrijding zal dan ook zeker op (gewapend) verzet stuiten van de gevestigde orde in dit gebied.